

Необхідним є створення в нашій країні системи економічного стимулювання цільового інвестування в інновації, у тому числі через збільшення фінансових ресурсів розвитку фундаментальної науки і НДДКР, застосування пільгового оподаткування й кредитування інновацій, додаткових стимулюючих заходів щодо активізації пріоритетних напрямів інноваційного розвитку.

Результатом реалізації інноваційної політики має стати розвиток напрямів, здійснюваних за участю держави та її інституцій, і відповідно, подолання технічного відставання від провідних країн та побудова партнерських стосунків з ними.

Таким чином, на підставі проведеного дослідження можна виділити такі основні напрями стимулювання інноваційного розвитку підприємств:

- активізація інноваційного потенціалу;
- посилення зв'язку стратегічного та інноваційного менеджменту;
- створення сприятливого інвестиційного клімату з метою поєднання науки і бізнесу;
- використання зарубіжного досвіду інноваційного розвитку підприємств;
- формування української моделі інноваційного розвитку підприємств.

1.Гаман М.В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід. – К.: Вікторія, 2004 – 338 с.

2.Голубович В.И., Пашкевич Л.Ф., Полетаева Н.И. Экономическая история зарубежных стран. – Минск, 1998. – 445 с.

3.Александрова В.П. Економічні аспекти державного програмування інновацій // Вісник Інституту економічного прогнозування. – 2002. – №1. – С.18-39.

4.Гриньов А.В. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства // Управління розвитком: 36. наук. праць. – Харків: ХДЕУ. – 2002. – №2. – С.14-17.

5.Трифилова А.А. Управление инновационным развитием предприятия. – М., 2003. – 256 с.

Отримано 23.11.2009

УДК 330.341.1

Т.І.СВІТЛИЧНА

Харківська національна академія міського господарства

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІННОВАЦІЙ НА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Аналізуються питання важливості запровадження інновацій в діяльності підприємств будівельного комплексу України. Досліджується необхідність здійснення заходів щодо управління ризиками інноваційних процесів будівельних підприємств.

Анализируются вопросы важности внедрения инноваций в деятельности предприятий строительного комплекса Украины. Исследуется необходимость осуществления

мероприятий по управлению рисками инновационных процессов строительных предприятий.

Questions of importance of introduction of innovations in activity of the enterprises of a building complex of Ukraine are analyzed. Necessity of realisation of actions on managements of risks of innovative processes of the building enterprises is investigated.

Ключові слова: ризик, інновації, будівельний комплекс України, зниження ризиків інновацій.

Будівельний комплекс виступає однією з важливих ланок економіки держави. Саме будівництво створює основні фонди для функціонування всіх виробничих та невиробничих галузей економіки, а також для об'єктів соціальної інфраструктури міст.

Особливе місце в діяльності підприємств будівельного комплексу займають проблеми стимулювання їх розвитку на базі досягнень науково-технічного прогресу. Ефективність функціонування будівництва тісно пов'язана з інноваційними шляхами його розвитку, із зрощуванням інноваційного потенціалу, із запровадженням форм і методів стимулювання інноваційної діяльності.

Питанням інноваційних засад розвитку будівельних підприємств присвячено роботи таких вітчизняних і зарубіжних економістів, як: А.Вольський, М.Гасанов, Н.Іванова, В.Лещиков, В.Лосев, Б.Санто, Т.Шемякіна, Й.Шумпетер [1, 3, 6, 10, 11, 13, 17, 18] та ін.

Однак, незважаючи на велику кількість робіт з проблем інновацій будівництва, все ще залишається багато невирішених завдань з управління непередбачуваністю змін середовища функціонування будівельних підприємств і подолання ризиків впровадження інновацій. Метою даної роботи є дослідження сутності, особливостей ризиків інновацій і способів управління ними.

На сьогодні темпи інноваційного розвитку підприємств будівельного комплексу України є дуже повільними [8] і причинами цього виступають фактори, вказані на рис.1.

Крім того, «ворогами» будівельних інновацій виступають:

- ▶ стримання інноваційних проектів адміністративними перешкодами та нормативами;
- ▶ корупційність і консерватизм мислення місцевої влади;
- ▶ низька якість будівельних матеріалів;
- ▶ неспівпадання інновацій із сформованою роками парадигмою містобудівного середовища [14].

Однак, все ж не можна стверджувати, що будівельний комплекс України в буквальному розумінні «законсервований» і не сприймає інновації. Всеохоплюючий консерватизм будівництва все ж таки долають такі будівельні нововведення, як:

- високоефективні будівельні, теплоізоляційні та покрівельні матеріали, енергозберігаючі склопакети, зниження матеріаломісткості виробництва;

- використання під час будівництва житла схеми енергозбереження, що ґрунтується на принципі когенерації (сумісна виробка електро- та теплової енергії) тощо [14].

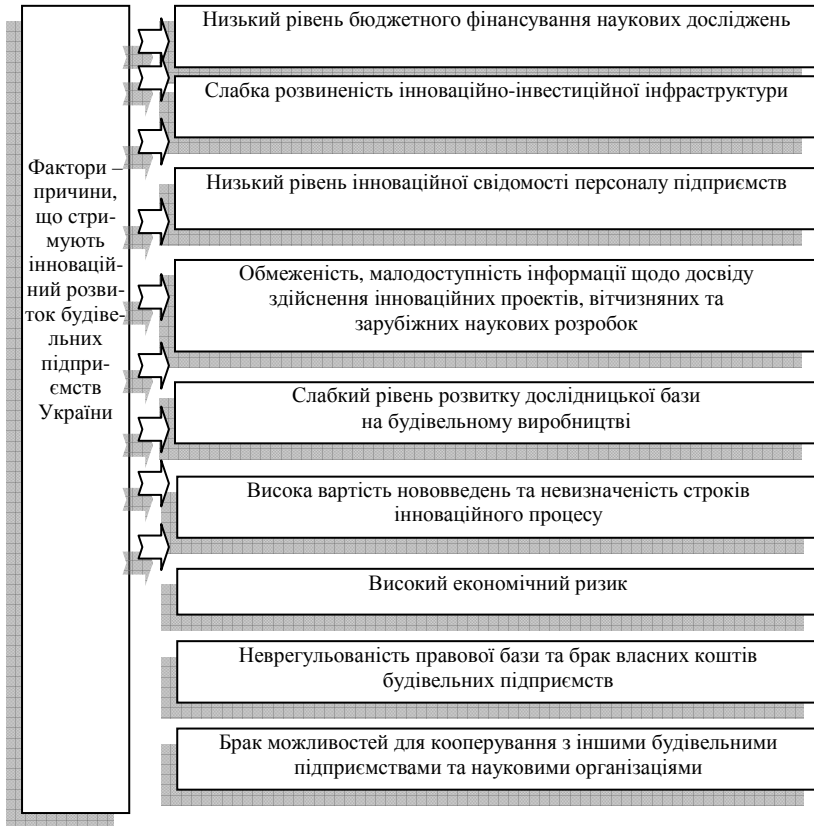

Рис.1 – Фактори, що стримують інноваційну діяльність підприємств будівельного комплексу

Кожне будівельне підприємство повинно зрощувати свій інноваційний потенціал та, під час розробки інноваційного проєкту, приділяти особливу увагу проблемам врахування ризиків. Ризик – це відхилення фактично отриманого результату від очікуваного (мети) за наперед непередбачуваними обставинами [4, 9, 16].

Ризики супроводжують всі стадії розробки та впровадження інновації. Інноваційна діяльність підприємства – це процес, який завжди пов'язаний з ризиками. В більшості країн світу влада намагається створювати чітку політику, яка могла б реагувати на швидку зміну ситуації, підтримувати будівельні проекти, в тому числі з високим ступенем технічного і фінансового ризику. В Україні ж будівельні підприємства самостійно створюють систему ризик-менеджменту, яка дозволяла б адекватно реагувати на зміну факторів зовнішнього і внутрішнього середовища і пов'язувати кінцеву мету розвитку з конкретними інноваційними проектами. Основні характеристики категорії «інноваційний ризик» [5, 7] наведено на рис.2.

Перелічені на рис.2 види інноваційних ризиків зустрічаються в будь-якому проекті [2, 5, 12]. Проектні ризики обумовлені особливостями його життєвого циклу. При виборі методу оцінки ефективності інноваційного проекту визначаються терміни здійснення проекту, розмір інвестицій, наявність альтернативних проектів та інші фактори. У світовій практиці найчастіше для оцінки ефективності проектів застосовують методи оцінки ефективності проекту, засновані на дисконтованих оцінках, оскільки вони значно більш точні, тому що враховують різні види інфляції, зміни процентної ставки, норми прибутковості і т.д. До цих показників відносять метод чистої поточної вартості, метод індексу рентабельності, метод внутрішньої норми прибутковості і метод поточної окупності.

Існування ризиків інноваційних процесів будівельних підприємств зумовлює необхідність управління ними, тобто застосування дій з ідентифікації рівня невизначеності та по мінімізації негативного впливу ризику на діяльність підприємства [15]. Під управлінням ризиками, на нашу думку, слід розуміти процес, що поєднує вибір мети управління з урахуванням наявних ресурсів і обмежень ринкової ситуації, вибір методів та інструментів управління і підтримка балансу між вигодами від зниження ризику і необхідними для цього витратами на технічні, організаційні і фінансові важелі.

На наш погляд, політика управління господарськими ризиками інвестиційного проекту будівництва включає в себе такі складові елементи:

I. Встановлення цілей системи управління ризиками:

- 1) моніторинг системи-підприємства і середовища його функціонування;
- 2) виявлення факторів ризику;
- 3) ідентифікація ризиків;
- 4) вироблення комплексу цілей і задач управління ризиками діяль-

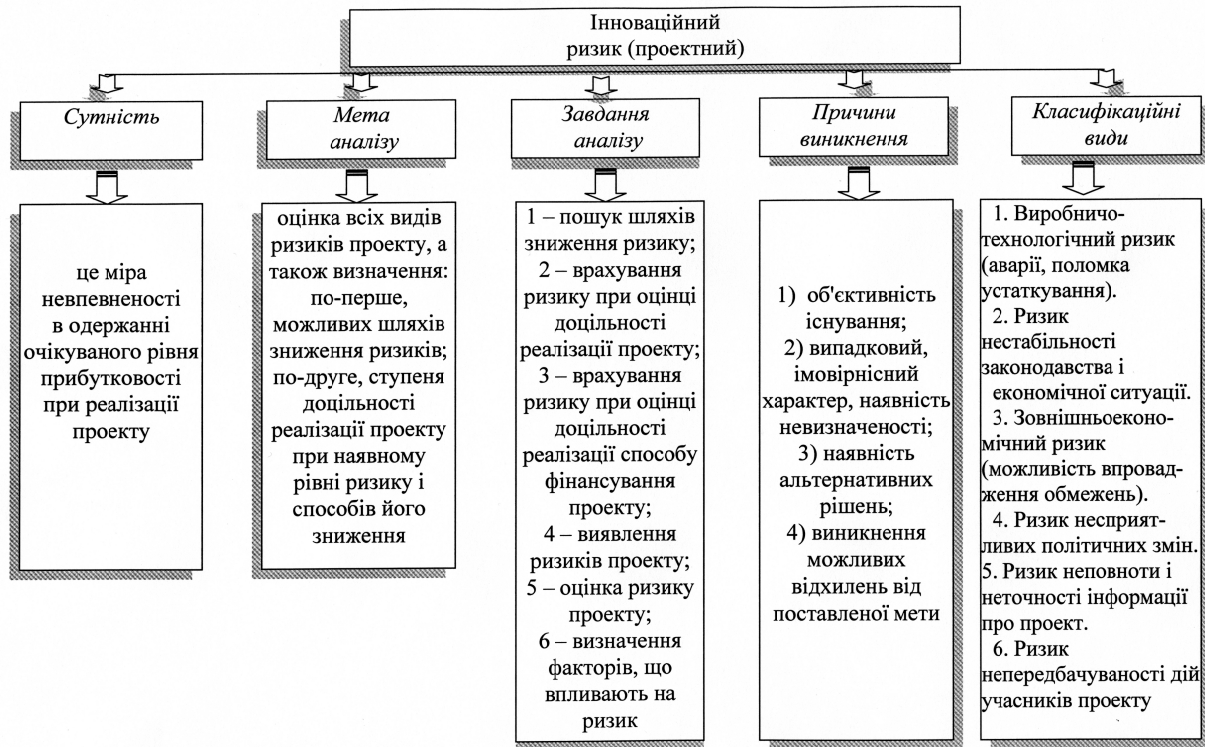

Рис.2 – Основні характеристики категорії «інноваційний ризик»

ності.

II. Кількісний аналіз ризиків:

- 1) вибір методів кількісної оцінки;
- 2) оцінка можливих втрат від ризиків;
- 3) визначення фактично та припустимого рівнів ризику;
- 4) порівняння визначених рівнів ризику.

III. Розробка комплексу управлінських рішень по мінімізації рівня ризику:

- 1) визначення напрямків впливу на ризик;
- 2) застосування різних варіантів впливу на ризик;
- 3) оцінка результатів дій.

Особливо важливе місце в практиці управління інноваційними ризиками займає пошук шляхів їх зниження. Найбільш поширені способи зниження ризиків інновацій наведено на рис.3 [7].

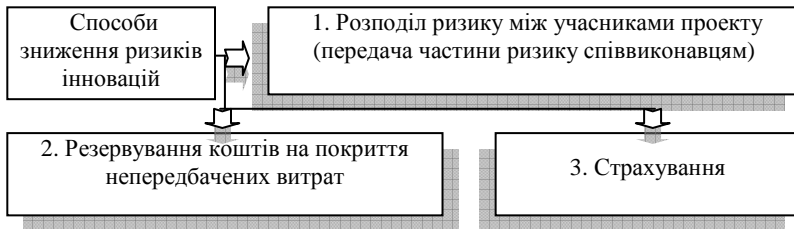

Рис.3 – Способи зниження ризиків інновацій

Як зазначає С.Д.Іл'єнкова [7], ці способи можна охарактеризувати наступним чином:

1. Розподіл ризику відбувається при розробці фінансового плану проекту і контрактних документів. При цьому учасники проекту приймають ряд рішень, що розширюють або зменшують діапазон потенційних інвесторів. При проведенні відповідних переговорів учасники проекту виявляють гнучкість до того, яку частку ризику вони згодні на себе прийняти.

2. Страхування ризику означає передачу визначених ризиків страхової компанії.

3. Створення резерву коштів на покриття непередбачених витрат передбачає встановлення співвідношення між потенційними ризиками, що впливають на вартість проекту, і витратами, необхідними для подолання збоїв у виконанні проекту. При резервуванні коштів враховується точність первісної оцінки вартості проекту і його елементів.

Оцінка непередбачених витрат дозволяє звести до мінімуму перевитрати коштів. Структура резерву на покриття непередбачених витрат

визначається двома методами:

а) резерв поділяється на загальний (покриває зміни в кошторисі) і спеціальний (включає надбавки на покриття росту цін, збільшення витрат за позиціями, оплату позовів за контрактами. Це особливо важливо в умовах інфляції);

б) визначення непередбачених витрат за видами витрат (заробітна плата, матеріали та ін.).

Резерв на непередбачені витрати визначається тільки за тими видами витрат, що ввійшли в первісний кошторис і не повинний використовуватися для компенсації витрат, що є наслідком незадовільної роботи.

Ринкові умови диктують підприємствам будівельного комплексу України необхідність ефективного управління інноваційними ризиками. Застосування системного підходу до виявлення причин ризиків, що виникають у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства, а також вибір оптимальних методів оцінки та впливу на ризикові ситуації дозволять створити на підприємстві ефективну систему ризик-менеджменту. Розробка найбільш оптимальних заходів політики управління інноваційними ризиками діяльності несе в собі потенціал зниження незапланованих фінансових втрат і витрат, зміцнення інноваційного потенціалу і підвищення конкурентоздатності вітчизняних будівельних підприємств.

1. Вольский А. Инновационный фактор обеспечения устойчивого экономического роста // Вопросы экономики. – 1999. – №1. – С.4-12.

2. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.

3. Гасанов М.К. Стимулирование инновационного развития строительного производства // Проблемы теории и практики экономики народнохозяйственного комплекса региона: Сб. науч трудов. Ч.5. – Махачкала, ДГТУ, 2005. – С.5-12.

4. Грачева М.В. Анализ проектных рисков. – М.: Фантастин-Форм, 1999. – 199 с.

5. Денисенко Н.П., Гречан А.П., Чигирик К.А. Риски внедрения инновационных проектов // Инновации. – 2005. – №4-5. – С.71-75.

6. Иванова Н. Национальные инновационные системы // Вопросы экономики. – 2001. – №7. – С.59-71.

7. Инновационный менеджмент / Под ред. С.Д.Ильенковой. – М.: Юнити, 1997. – 327 с.

8. Концепція державної цільової програми сприяння розвитку інноваційної діяльності в будівельному комплексі України на 2005-2007 роки: Повідомлення про оприлюднення проекту регуляторного акта Міністерства будівництва України // <http://www.info-build.com.ua>.

9. Кривцун І.М. Етапи та напрями теоретичних досліджень управління ризиками // 36. наук. праць за матеріалами I Всеукр. наук.-практ. конф. «Проблеми економічного ризику: аналіз та управління». Вип.3. – К.: Міносвіти України, КНЕУ, 1998. – С.38-39.

10. Лешиков В.А. Инновации в жилищном строительстве. – М.: КАН, 2002. – 40 с.

11. Лосев В. С. Эффективность инноваций // Экономика строительства. – 1998. – №9.

– С.34-41.

12. Нейенбург В.Е., Драчук Ю.З. Методические подходы к оценке эффективности инновационных проектов в угольном производстве в рискованных ситуациях // Наукові праці Донецьк. нац. техн. ун-ту. Серія: економічна. Вип.76. – Донецьк: ДонНТУ, 2004. – 238 с.

13. Санто Б. Инновация как средство экономического развития. – М.: Прогресс, 1990. – 295 с.

14. Ступин И. Враги строительных инноваций // <http://www.investor.kirov.ru>.

15. Хохлов Н.В. Управление риском. – М.: ЮНИТИ - ДАНА, 1999. – 239 с.

16. Чернова Г.В. Практика управления рисками на уровне предприятия. – СПб.: Питер, 2000. – 176 с.

17. Шемякина Т.Ю. Организационно-экономические условия и направления развития инновационного бизнеса в строительстве // Экономика строительства. – 2004. – №2. – С.24-35.

18. Шумпетер И. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия. – М.: Эксмо, 2007. – 861 с.

Отримано 15.11.2009

УДК 330.101

С.І.ШТЕФАН

Харківська національна академія міського господарства

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Розглядається необхідність переведення економіки в цілому і будівельної галузі на інноваційний шлях розвитку, аналізуються деякі підходи до реалізації державної інноваційної політики.

Рассматривается необходимость перевода экономики в целом и строительной отрасли на инновационный путь развития, анализируются некоторые подходы к реализации государственной инновационной политики.

Necessity of transfer of economy in whole and building branch on an innovative way of development is considered, some approaches to realization of the state innovative policy are analyzed.

Ключові слова: інновації, інноваційна стратегія, пріоритетні напрями, інвестиції, інноваційний потенціал.

Більшість країн світу в тій чи іншій мірі в своєму економічному розвитку використовують інновації. Питання полягає лише в тому, які саме інновації створюються і використовуються для розвитку, наскільки динамічний інноваційний процес і з якими наслідками він реалізовується.

На сьогодні в Україні законодавчо і нормативно врегульовано питання взятого курсу на переведення економіки на інноваційний шлях розвитку. Механізм реалізації інноваційної політики держави відповідно до чинного законодавства полягає в прийнятті стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності України на 2003-2013 рр. [1].